

Szakítás

— Itthon vagyunk — Magda megállt a négyemeletes ház előtt, és szembe fordult a fiúval.

— Hát akkor... — és a kezét nyújtotta. Nem nézett a szemébe, csak a galériájáig jutott el a tekintete, ott beleakadt a kikopott szörme gubancaiba.

— Köszönöm, hogy elkisért.

Szabad kezével kapupénz után keresgélt, az aprópénz összecsörrent zsebében. Körülöttük piszkosszürke volt a levegő, az éjszaka most találkozott a nappallal.

— Nagyon haragszik ránk?

— Nem, dehogy. Nincs is jogom hozzá.

A fiú fáradtan ejtette a szavakat, minden hangsúly nélkül, és nem lehetett tudni, mire gondol közben.

— Kiábrándult belőlem? — kérdezett tovább Magda, mert nem akart ezzel a felemás búcsúval válni el tőle.

— Egy kicsit.

— Pedig... nem akartam kiábrándítani. Azért jobb lett volna, ha nem jön el.

— Igen, most már én is bánom. Vagy talán... — fázósan behúzódott kabátgallérjába.

— Fáradt vagyok.

— Az ital?

— Nagyon keveset ittam. Lehet, hogy ez volt a baj. De maguk között, ne haragudjon Magda, még inni sem tudok.

A lány megrázta a fejét. Hosszú haja kócosan hullott szét a vállán, meg sem fésülködött, mielőtt a sapkát feltette.

— Nem haragszom Tamás. Menjen csak haza. És igaza van, jobb így. Jobb, hogy hamarabb kiábrándult. — Elfordult, és megnyomta a csengő gombját. A lépcsőházban kigyulladt a pókhálós körte, sárga világa bágyadtan oszlott szét a bejárat üregében. A házmaster hájas csoszogása hallatszott, s felesége pongyolájába burkolt kövér alakja megjelent a folyosó végén.

— Viszontlátásra — intett hátra Magda, mielőtt belépett a kapun.

»Milyen hamar elengedte a kezem« gondolta, amíg forintját belecsúsztatta a házmaster tenyerébe. Sosem gondolta volna, hogy ilyesmit észrevesz, hiszen Kádár Tamás csendes, tiszteletteljes hódolata olyan keveset jelentett számára. Eltúrte, hogy az üdvözléseknél és búcsúknál kicsit tovább tartsa tenyerében a kezét, s hogy közben ráfelejtkezzen egy hosszú, rajongó pillantásban. Ennyi az egész, amihez Tamásnak joga volt belőle, hacsak azt a sok apró szolgálatot, amit szinte észrevétlenül teljesített körülötte, nem számította a jogköréhez. Lám, most is milyen természetesnek vette, hogy hazakiséri. Hiszen Gyuri... Rosszul esik, hogy el kell veszítenie a barátságát. Olyan kevés az őszinte ember. »Részeg vagyok — símitott végig a homlokán — olyankor szoktam így érzékenykedni.«

Fejében rendetlen, badar gondolatok kergetőztek össze-vissza. A gyomra émelygett, s ahogy kabátja szétnyílt a térdénél, orrába csapott a ruhájára ömlött rum erős szaga.

A konyhában az asztalra készítve várta a vacsorája: krumplifőzelék fasírt-hússal. Undorodva nézett az ételre, egy falatot sem tudott volna lenyelni. Vizet ivott, sok vizet, mintha egész bensejéből ki akarta volna mosni ezt az éjszakát.

Csak lehajtott fejjel járhatott a konyhában, a kötélre terített ruhákról így is minduntalan arcába csöppent a víz. Az anyja mosott az éjszaka, biztosan megint éjfél után feküdt le.

Még egy pohár és még egy. Hangozan kortyolta a hideg vizet, hogy viszsza-szszorítsa vele fel-feltörő hányingerét. Rettenetes volt ez a zúgás is a fejében. Szeme előtt homályos foltokban jelentek meg a tárgyak, mintha nagyon erős szemüvegen keresztül nézte volna őket. Minden bizonytalanul himbálózott körülötte; maga is meg-meginogva kóválygott a bútorok között.

— Részeg vagyok, rettenetes részeg — állapította meg újra és újra, s úgy undorodott magától, ahogyan józan perceiben sohasem tudott. A rum keserű utóíze összesűrűsödött a szájában, s eszébe idézte az elmúlt órák egy-egy képét.

A fehér abrosz élesen vált ki a pohárerdőből. Bizonytalan kezekből asztalra csöppent a likőr, s színes foltokkal pettyezte a terítőt. Rúzsnyomos villák csörögve hulltak a tányérokba, melyeken elmaszatolódott a megolvadt krém. A lemezjátszón ugyanaz a rumba csörtetett már félórája. Két pár neki-vadultan keringett, mint egy benszülött vallási szertartás résztvevői. Klári, száján elmázolt festékekkel jött ki a szomszéd szobából. Mindenki nevetett és össze-vissza kiáltozott. Laci unott, közönyös arccal bámult át partnernője felett. Kocsonyás tekintete hirtelen belekapaszkodott nyúlós csápjáival. Ő az asztalnál állt, rumot töltött, s érezte, hogy körül folyja az idegen fiú idegen vágya.

Kenéz Miska vicceket mesélt, a lányok visítva nevettek. — Ne vacakolj! sikított valaki. Klára elnyújtott lábbal végighevert a diványon. Gyuri hangozan felcsuklott, s szájára szorított kézzel kirohant a szobából. A fürdőszobából behallatszott fojtott nyögése. — Szaladj utána Magduci — vihogta Maja. — Fúj, undorító! — Klára megrázkódott, hátát mutatta a társaságnak. Gyuri sápadtan és remegő térddel imbolygott elő, bántó csönd fogadta, s merev, részeg pillantások. Ő elfordult, szégyelte, hogy elpirult.

Csak Kádár Tamás ült egyenes háttal a cserépkálya mellett — vastag cigarettafüst válaszította el a többiektől, és még valami, de Magda hiába gondolkodik, nem érti, mi húz olyan mély sáncot Tamás és Gyuri közé.

— Istenem, minek jött ez ide? — jut eszébe hirtelen, de aztán: Ugyan mi köze hozzá. Ha eljött, hát eljött. Ő hívta. Valami kisördög sugallta neki, hogy idehívja. Hiszen tudhatta, hogy ez lesz belőle. Mindig így szokott lenni. Kezdődik illedelmes józanságban, kölcsönös tapintatoskodással egymást iránt, mintha este hét órakor nem éppen úgy tudnák, mint hajnali háromkor, hogy ő még Gyuri, Klári és Laci és a többiek is...

— Elég volt! — rázta le magáról a kellemetlen emlékeket. Törvényévé tette, hogy, semmin sem szabad rágódnia, töprengenie, mindent úgy kell elfogadnia, ahogy a véletlentől adódik.

Levette cipőjét, nehogy nyikorgása behallatszon az apja szobájába. Mostanában nagyon éberem alszik, mint az öregedő emberek általában.

De ahogy kilépett az előszobába, az ajtó résén fénysáv vetődött a padlóra. Megtorpant, és rábámult a fénycsíkra. — Még csak ez hiányzott — mormogta dühösen. — Engem vár. — Mélyet lélekzet, erőt gyűjtött a veszekedésre, amittől úgy irtózott már, s amibe mind gyakrabban sodródott bele. Az utóbbi idő-

ben az apja szinte a férfi féltékenységével vigyázott lánya erényeire, szimatolt, kémkedett utána, s minden kimaradás után hangos botrányt rendezett.

Most öt óra is elmúlt, s ő éjfélre ígerte, hogy hazajön. Előre tudta ugyan, hogy abból nem lesz semmi, de valamit csak mondani kellett itthon, meg aztán úgy gondolta, éjfélig mindenki elalszik és nem derül ki ez a kis hazugság, amire nem most kényszerült először, s már rég nem terhelte a lelkiismeretét. Az apja így sem akarta elengedni, hiszen vizsgaidőszak van, holnap kollokvál... Végül az anyja sietett segítségére, hogy: »szegény gyerek, hadd szórakozzék egy kicsit!«

De úgy látszik, az apjának ma megint rossz éjszakája volt, mind gyakrabban fordult ez elő az utolsó három esztendőben, amióta a szerencse meg a fiatalsága veszedelmesen távolodtak tőle, s ő fokozatosan »lecsúszott emberré« süllyedt.

Mégsem lehet itt állni a végtelenségig — határozta el magát végre, és lenyomta szobája kilincset.

A két szobát elválasztó ajtót nyitva találta. Nem lepődött meg, hogy az apja kiengedte szobájából a meleget, amit máskor hosszabb ajtónyitástól is féltett.

Nagyon fontos lehetett apja számára ez a leleplezés, s az ébrenlét kényyszerű óráiban fokozódó dühvel készítette elő. Nagy jelenetet akart, még egyszer utoljára a tekintélye megóvása érdekében, s hogy maga előtt is bebizonyítsa, mennyi energia, tetterő lakik még benne. Persze a lánya miatt is, aki egészen kisiklott a kezéből, s talán meg is veti őt. Most ezt is meg akarta bosszulni rajta, hadd érezze az apja hatalmát és erejét. Az elkényeztetett férfi és szerencsés ember hiúsága nem hagyta el, sőt megkétszereződött benne, mióta a nők nem fáradoztak hódításán, s az irodában nem rettegtek tőle a beosztottak.

Magda gyorsan visszadugta lábát cipőjébe, most már úgysis mindegy, legalább ne lássa az apja, hogy tartott tőle.

Előrejött a szobában, egészen a nyitott ajtóig. Nem érdemes nyújtani a várakozás perceit, jobb, ha előbb túlesnek rajta.

Az apja az olvasólámpa fénykörében könyvet tartott maga előtt, de Magda jól tudta, hogy nem olvas, szemüvegét is lefelejtette a szeméről.

Így szemüveg nélkül vaksi, rövidlátó szemével még öregebbnek látszott. Magda nagy kedvet érzett, hogy így köszöntsön rá: — Jóreggelt, boldogult főkönyvelő úr. Tessék, lehet leltározni! — mert az apja olyan szigorú arccal nézett az olvasatlan lapokra, mintha a főkönyvet nézné, amelyben megint sok hibát ejtett az ijeedt kis könyvelő... — Csakhogy én nem vagyok a beosztottja.

Kihúzta derekát. Sápadt arcáról, karikás szeméből gőg áradt, s a férfinék bentakadt a szava egy pillanatra. De aztán még dühösebb lett. »Megmutatni, csak megmutatni« — dobogott benne, és fojtott hangon megszólalt:

— Hol voltál?

Magda vállat vont. — Hiszen tudod, nem?

— Nem tudom — csapta le a könyvet az apja.

— Megmondtam az este.

Úgy, az este — a keze remegett, mikor szemüvegéért nyúlt. — De én most kérdeztem — és újra csattant a hangja.

— Ne kiabálj velem!

— Ne kiabáljak? Hát ki vagy te, hogy rendreutasítsz engem, mi? Ki vagy te? Majd te szabad meg, hogy mikor kiabáljak?

— Pszt, csendesebben, anyuék felébrednek — csitította Magda. Csak arra törekedett, hogy minél rövidebbre fogja az apja kitörését. Térd remegett a fáradtságtól, szeretett volna már ágyban lenni, hiszen úgyse aludhat többet egy vagy két óránál. Holnap kollokviium, s még a jegyzetet is alig látta. Az apja most megpróbált higgadtan beszélni, tudta, hogy így hatásosabb.

— Úgy emlékszem, éjjélkor itthon kellett volna lenned, ha nem tévedek?

— Nem tévedsz.

— És hol csavarogtál egész éjszaka?

— Nem csavarogtam.

— Hazudsz! — Úgy vágott a hangja, mint az ostor, és elevenbe talált. Tudta, hogy ez a szó kihozza a sodrából Magdát. Idegesítette a nyugalma, csomóként ült a dühén, s nem engedte szabadon előtörni. Azt akarta, hogy kiabáljon a lánya, meggondolatlanságokat vagdosson a fejéhez, sirjon. Kegyetlen vágyat érzett, hogy gyötörje, bántsa, hogy lássa kínlását, és tudja, hogy miatta, az apja miatt szenved.

Magda fehér arcán kigyulladtak a kis piros foltok, az indulat jelzőlámpásai, s most már ő is kiabált, elfelejtkezve az anyjáról, aki fáradtan ébredt éles szóváltásukra.

— Hát ha hazudnék is — kiabálta gondolkozás nélkül — ha hazudnék is, tőled tanultam volna!

— Az apáddal beszélsz — ugrott fel a férfi — nem a komáddal! Azt kérdeztem, hol töltötted az éjszakát? Jogom van számon kérni, az apád vagyok!

A belső szoba ajtaja csendesesen kinyílt. Egy ijedt, fonnyadt kis arc fénylett elő a vastag krémréteg alól. Tekintete rémülten ugrándozott a férje meg a lánya között.

— Az istenért, mi történt?

— Semmi. Feküdj vissza — intette le a férje, de aztán mégis felé fordulva mondta:

— Lányod önagysága most méltóztatott haza jönni. De majd én megtanítom tisztességes viselkedésre. — Ökle rádobbant az asztalra, melyen a hamutálca zörgő táncba kezdtek, az egyik kifordult szájjal koppant a padlón. — Maj megtanítom, hogy amíg az én házamban van...

— Az asszony mostmár egész testével a szobába lépett, s sietve becsukta maga mögött az ajtót.

— Csss Béla, ne veszítsd el a fejed! Késő van már, a szomszédok és Mária is...

— A szentségit neki! Itt mindenki engem egreciroztat? Ne a szomszédok érdekeljenek most téged! A lányod érdekeljen, a ringyó lányod, a nevelésed!

— A nevelésem? — Szegény asszony döbbenetén húzódott hátra. Megszokta már az ura természetét, örökös szemrehányásait, s azt is megtanulta, legjobb, ha nem válaszol rájuk. »Magda most dühös lesz, kiabálni fog, Béla nekirohan a székkal, aztán jön a szívgörcs, ó, hogy unom már, hogy unom« — gondolta, s az ajtóhoz támaszkodva várta az ismert folytatást. Mindjárt félhat és alig aludt valamit. Két óráig mosott, most meg ez a cirkusz...

Meglepődve nézett a lányára, amikor az kiáltozás helyett szinte suttogó hangon szólalt meg:

— Jól van így. Már régóta vártam ezt. Igen, nagyon jól van. Úgy is tudom, hogy nem először gondolsz erre, most legalább kiszaladt a szádon. Ideje is, hogy erről beszéljünk.

Sásdi Béla is megütközve bámult a lányára. Ő is azt várta, amit a felesége: kiabálást, sírást, ajtócsapkodást. Erre már megvoltak a kialakult harci eszközei. De az a nyugodttá tompított hang, ezek a meggondolt szavak fegyvertelenül találták.

Magda maga is csodálkozott a nyugalmán. Hiszen igaz, sokszor eltervezte, hogy így, ilyen férfimódra áll szembe az apjával, de eddig soha nem került rá sor, mert amikor az apja csapkodni kezdett, hálátlanságot és szülői hatalmat emlegetett, belőle szinte hisztériás rohamot váltott ki elvakultsága, igazságtalan rágalmai. De most... túlságosan fáradt és kiábrándult volt ahhoz, hogy az apja színpadias kitörése mélyen és igazán felháborítsa. Már-már ugyan elvesztette a fejét, de ahogy saját felcsattanó hangját meghallotta, egyszerűen szégyenkezni kezdett. Olyan nevetséges és olyan izléstelen volt ez az egész.

Ebben a kérérlhetetlen reggeli kijózanodásban minden tisztán és élesen világosodott meg előtte. A téli nap átjárta hideg fényével a szobát, s hirtelen észrevette, hogy a bútorok porosak, a székek kárpitja feslett, rugóik meglazultan lógnak, s hogy ebben a szobában, amely este még kényelmes, modern polgári lakásnak tetszett a szemében, minden olyan megkopott, elhasznált. És benne az anyja meggyötört, hervadt arcával, kiázott kezével, s az apja kikekerekedett pocakjával, a rongyos könyökű házikabátban... Ők is kopottak és elhasználtak, mint a bútorok.

Eközben az apja is felocsúdott ámulatából.

— Micsoda hangon beszélsz te velem? Felelősségre akarsz vonni?

— Milyen nevetséges, milyen komikus lenne ez, ha nem lenne mégis olyan borzasztó — hajtogatta magában Magda. Hát már a hangomból érzi a felelősségrevonást? Ezért a sok kiabálás, veszekedés, botrány, hogy megelőzzön, nehogy én beszéljek előbb, nehogy én vádoljak? — Ezekben a percekben hullott le az apja annak a magaslatnak legalsó lépcsőjéről, amelyre kislánykori elképzelései állították. Úgy nézett rá, mint egy idegenre. Legszívesebben szó nélkül kiment volna a szobából. Mit beszéljen ő ezzel a férfivel, mi dolga vele?

— Ne félj — mondta — nem vonlak felelősségre. Nem akarok téled semmit.

— Mi az már megint? — nyílt újra a belső szoba ajtaja. Sásdiné feje felett, egy másik asszony arca jelent meg. Gyűrötten az átforgolódott éjszakától, hiszen már régóta hallgatta falhoz tapasztott füllel Béla nyögését, sóhajtozását, aztán a kiabálást, csapkodást. Azt is észrevette, amikor Sásdiné lábújjhegyen kisetett a szobából, egy pillanatra megállt az ágyánál, megkönnyebbülten sóhajtott, hogy alva találta, úgy szégyelte előtte a családi perpatvarait, amelyeknek közvetve vagy közvetlenül ő, Mária volt az okozója.

Mindnyájan felé fordultak. Sásdiné ijedt szégyenkezéssel, az ura zavartan, Magda a ráébredés csodálkozásával. Mert a hideg reggeli nap Mária arcába is bevilágított, a petyhüdt arc gyülekező ráncai közé.

— Hát ilyen ez az asszony? — kérdezte magától — ilyen fakó és öreg? Ez keserítette meg az életüket nyolc éven keresztül? Pedig szép volt még, amikor idejött. Mikor idejött, magabiztosan magasra tartott fejjel, mint a királynő, aki jogos birodalmába lép. Úgy is élt közöttük uralkodói méltóságban, az apja sze-

relmének védelme alatt. Az anyja csak csendesen bölintott, mikor az ura bémutterta.

— Mária ideköltözik hozzánk, amíg nem kap lakást. Nekünk úgyis három szobánk van, kényelmesen elférünk. — És halvány mentegetőzésnek a lánya előtt, hozzátette: — Ennyivel tartozik az ember egy régi barátjának, — mert Mária egykori iskolatársának özvegye volt. És nyolc éven keresztül róttá barátja iránti tartozását. Most már talán meghalni is így fognak hármásban. Mit is tehetnének ennyi idő után, mikor életerejüket felmorzszolták a fojtott gyűlölködések, alattomos kis veszekedések örlőjében. Hiszen ezekben az években Máriát is kifacsarta az apja, mint az anyját és őt. Mindnyájan szótlantul álltak, és meredten nézték egymást. Mit akarnak egymástól még?

— Finálé — zézett körül Magda gúnyos pillantással. — A színmű harmadik felvonásának zárójelenete. A szereplők megöregedtek.

A csend megállt közöttük a levegőben, megkövesedett, jéggé dermedt. És mindnyájan érezték, hogy nincs mit mondaniok egymásnak. Már veszekedni sincs miért. Mária szólalt meg először. Órájára pillantott, s ijedten kiáltotta:

— Te, jó isten, hat óra elmúlt! — s szaladt kapkodva a fürdőszobába. Sásdiné is ijedten szedelőzködött. Neki még reggelit is kellett készítenie a többieknek.

— Még beszélünk erről — indult az ura is. A cipőkanalat kereste, kirángatta a fiókokat és dühösen káromkodott. — Hogy az a... Semmit sem tudtok a helyére tenni. — Mindegy most már, anélkül kezdte húzni a cipőjét. Sietni kellett, mióta új munkahelyén dolgozott, nem sétálhatott be kilenc órákor. Itt bizony ő is izgatottan pillantott a főkönyvelő ajtaja felé, ha néhány perccel később érkezett. És ő is megtanulta a különböző kifogásokat a villamosról, meg a rosszul járó óráról, amiket úgy üldözött »nagyfiú« korában.

Magda ott állt még néhány percig, és nézte készülődésüket. Aztán átment szobájába, ahol gyűretlen takarójával várta az ágya. Körülötte még az esti rendtelenség, ahogy széthagyta a holmiját, mikor elment. Az íróasztalán nagy halom jegyzet össze-vissza dobálva. Itt kell valahol lennie a nyelvészetnek is, közöttük.

Már cseppet sem érezte magát részegnek, a gyomra sem kóválygott, s a fejében megszűnt a zakatolás. Csak a fáradtság maradt meg az éjszakából, bénító, leterítő fáradtság. Egyetlen kívánság élt most benne: aludni. Aludni sokáig, az idők végtelenségéig, álmatlanul, mélyen. Előtte állt az ágya, a testéhez szoktatót sárga paplannal, a begyúrt sarkú párnával, szinte már érezte dereka alatt a bemélyedést, amit az ő teste vájt a matracokban a hosszú évek alatt.

— Fel is kell ébredni — gondolta hirtelen. — Kezébe kell vennie a jegyzetet és tanulni szünet nélkül holnap reggelig. — Délután majd hazajön az anyja, aztán az'apja Máriával. Benéznek hozzá — mi újság? — kérdezik, majd, mintha semmi se történt volna. Az anyja veszekszik, mert rendetlen a szoba, és takarítani kezd. Az apja a kályha mellé ül, felpócolja a lábát, újságot olvas, a feljebbvalóit szidja. Mária mellé telepszik, szórakozottan turkál a hajában és mindent helyesel. Aztán este felé cseng a telefon. »Szervusz Magduci — ásít bele Gyuri. — Hát egy kicsit eláztunk az éjszaka mi? Remélem, nem szemtelenkedt veled az a Kádár? Good bye, megyek aludni« —, s belecsókol a telefonba. Magda megrázta a fejét.

— Nem, ezt nem — mondta hangosan. — Ez már nem mehet így tovább!
— Tamás jutott eszébe, Kádár Tamás. »Ha valami baj van Magda, Szvetanay utca tizenöt.« Ezt nagyon rég mondta, vagy másfél évvel ezelőtt, amikor egy öszinteségi rohamában kidobálta előtte minden szennyesüket.

Leemelte a poros bőröndöt a szekrény tetejéről. Előbb lassan, aztán már lázas sietséggel hajigálta bele a ruháit, könyveit, füzeteit vegyesen. Azt hitte, sohasem lesz bátorsága elmenni innen. Hiszen már annyiszor akart. De a szülei tespedtsége őt is fogva tartotta. Itt minden a megalkuvás levegőjét lehelte, itt csak lázongani lehetett, de ha tenni kellett, rémülten meghátráltak.

Kapkodva cédulát írt az anyjának, csak ennyi volt rajta: »Anyukám, ne várjatok vacsorára, nem jövök haza. A többi holmiért majd jelentkezem, ahogy lakást találok. Csókollak, Magda.«

Észre sem vette, milyen kegyetlen ez a kis értesítés.

Nem, most nem gondolt senkire, csak sajátmagára, csak arra, hogy minél előbb elmenjen innen. Mikor az utcára ért, fellélegezve szívta be a hideget.

— Nem is olyan nagy dolog — mormogta, és nem nézett vissza a házra, nem kereste meg szemével az ablakukat.

PETROVÁ CZ ISTVÁN VERSEI

Fiatalság

*Ó, gyermekévek, nagyképű kamaszkor!
Az ifjú tizenötéstudós fővel
nagy embereket választ példaképül,
s titokban arról álmodik, a késő
utókor példaképnek őt tekinti.*

*Naplót s regényt ír, hadvezérnek készül,
ha díszszemlét lát, s színésznek, ha este
a színházból egy áriát füttyölve
dagadó mellel hazafelé ballag.*

*Töpreng, kalandos álmokat szó éjjel,
és nappal tétováz, bolyong merengőn.*

*Roppant ügyesnek érzi önmagát, bár
ügyetlenül borogat, feldönt mindent.
Határozott, s merész, ha egyedül van,
s zavart, pirul, ha rátekint egy pajkos
leányszem. Néha már felbúg szívében
a szerelemvágy tücsök-érpelése,
de még jobban szereti önmagát, mint
hogy másokat szeressen, s őt szeressék.*

*... Hány téli éjen álmodoztam én is
kalandos tettek nagy diadaláról,
s beírtam naplóm első oldalára
tizenhétéves fővel, nem szerényen:
Ha életem ma elkezdhetném újra,
nem, élnék másképp, mint hogy eddig éltem.*

*Pirulnom kellene, ha nem az éjjel
teritené reánk sötét kabátját.*